

pallidus, ubéliznù - nínù subalbus, uzelenù, učrúnù; β) cum verbis, respondens lat. au in auferre, aufugere, scr. ava ab, herab, weg, quod in compositione nominum respondet α privativo.

Za prvo pisarim navadno le že, u ali v opustivši; drugo rabijo Slovani in težko ga pogrešam časi (cf. fris. u lica); tretje razločujem še tudi p. ubežati, upeči se sich einbacken an grösse beim backen verlieren, ustaviti einstellen t. j. abstellen, nasprot vstaviti; ušteti se sich verzählen cf. Jezičn. I. 52).

Ubiti — ubyti.

O. Ubiti - bija - ješi occidere, od tod ubivati - jati; ubyti - bȳdȳ - deši deficere, od tod ubyvati deminui.

S. Po prvem tudi ubivínù atrox, ubivíčinù caedis cupidus, uboj, ubij - bojstvo, ubici - ijeci - ijca-teli-bojca-bojnikù homicida; po drugem pa ubytükù quod deest, tūčinù deficiens, ubavljati deminuere, ubavka.

Udobljati — udovljati:

O. Udobljati vincere, kar ude - udolèti - évati, udolètnikù victor, -lènikù victus; udovljati tudi vincere, cum dat. pa sufficere, satisfacere.

S. I udovliti - lja - liši sufficere, idoneum reddere, necessaria tribuere (cf. doblj VI, 28; II, 31); udovoliti se fatigari.

Ukora.

O. Exprobatio, ukorù m. contumelia, -riti - rjati contemnere, ukorivù insolens, -rillivù - rínù - nikù iniurius, riteli contumeliose tractans, ukorizna f. ludibrium, opprobrium, ignominia.

S. Pomen mi je znan iz karati - koriti, pokoriti itd.

Ukreñati.

S. Ukreñati se - neši se sensus dubius, pravite, pa vendar primerjate z njim nsl. neukreten inexorabilis, cf. kreñati.

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje Josip Levičnik.

Motto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

Dalje pridemo pri gospodarstvenem uku do koruze. Imenoval jo je g. docent „naj dragocenejši dar, ki ga imamo iz Amerike“. (Tudi podzemljice, tobak in solnènice nam je dala Amerika.) V Avstriji se je zlasti na Ogerskem prav veliko pridelala, in daje dobro moko, dobro kermo, slamo, žganje, pivo

itd. *) Turšica je sicer le enega plemena, a zernja je različnega. Tista, ki ima drobno, močno-rumeno in tanko-luščinasto zernje, je veliko boljša mimo one z debelimi svitlo-rumenimi zerni. Turšica ljubi mehko podnebje, vendar se na višinah 2000 čevljev čez morje še dobro ponaša; sploh pa rodi naj bolje v vinskih krajih. Vgodno ji je vsako zemljišče, in sme se ji dobro gnojiti. Orje naj se ji globoko. Naj boljši zerni so pri sredi storžanov, in dobro je, ako se ti zerni odbirajo za seme. Sadi naj se turšica ne pred sredo meseca aprila; še bolje pa je, če se sadi še le meseca majnika, ker si z mrazom ne živita v prijateljstvu. S turšico je med rastjo mnogo dela, posebno z okopovanjem, in se dobro ponaša v tovaršiji z bučami, s fižolom in krompirjem. — V nekterih krajih imajo napéno navado, prav za prav razvada, da turšici verhe prižanjejo in ji tudi perje tergajo o mislih, da s tem rast pospešujejo, kar pa nikakor ni res, marveč sadežu tako na mnogostran škodujejo. Zernje take turšice je namreč slabše, laglje **), in tudi kalivost zarad tega terpi. K večjemu se sme, ako se zastran zgodnjega mraza hoče zoréneje pospeševati, slama od storžičev odviti, da je tako sad bolj solncu razpostavljen. Za tim se je povedalo nekaj o turšičnih boleznih; zlasti rjá in snetje ji radi škodujete, in kot pomoček zoper to se je svetovalo, da naj se seme nekoliko časa namakva v vitrijolu (Kupfervitriol). Govorilo se je tudi o nekterih škodljivih živalicah in zažélkah, ki so temu sadežu v kvar. Zrela je turšica takrat, kedar začénja perje veneti, in storžiči suhi postajajo. Za robkanje so se svetovali razni stroji. Sploh se nam je o tem pridelku skoraj naj več govorilo, in priporočevalo se je tudi sejanje turšice spomladi na zelnike ali druge prazne prostore kot presna píča, kar se tudi pri nas po Kranjskem že prav pogosto vidi. ***)

*) Po zagotovitlu g. docenta turšica celó brez maščobe ni, in so po odstranjenju otrobi že olje iz nje dobili. Od tod izvira gotovo tudi njena redivna moč, ako se z njo živina pita. Pis.

***) Nalašna skušnja je pokazala, da je vagan turšice pri neposekanih verhovih tehtal 89 f., pri posekanih pa le 80 f. Pis.

****) Znamenito mi je bilo slišati, da tako zgodno turšico v nekterih krajih — kisajo. Delajo pa to tako-le: Na suhih, vodeprostih krajih skopljejo globoke, v koncih okrožene jame, kakor jih pri nas n. pr. napravljajo za apno gasiti. Turšica se pokosi, se pusti 1 ali 2 dni na njivi ležati, da že malo zveni; potem se poveže terdno v snope. Ti snoپی se potem v jamo vložijo in se tako zeló stlačijo (kakor se n. pr. stlačí zelje v kadí), da se vzame zraku pristop. Bolje ko so snoپی vkup zgnjedeni, bolje je. Na to se nasuje po verhu 2 do 3 čevlje zemlje, kar se pa tudi more dobro pohoditi in zatlačiti. Paziti je

Od turšice prestopili smo na proso, o katerem pridelku je g. docent vendar vedel, da raste tudi po Kranjskem in spodnjem Štajerskem. Tudi prosá je več plemen, in se ponáša povsod dobro, kjer rada rodi turšica. V mnogih krajih tudi proso sejejo, da ga imajo enako zgodnji turšici za presno kermo. Na proséno žetev je treba posebno dobro paziti, ker ta sadež zeló neenako zori.

Sočive (grah, leča, fižol in bob), o katerem oskerbljevanji smo se dalje učili, imenoval je g. profesor naj tečniši živež za ljudi in živino, in sicer sad za ljudi, stročje pa za živino. Poslednje vendar ne sme biti plesnivo ali rjavino. Sočive so navadno poletenski sadež; v nekterih krajih primesijo tudi zimski grah med ozimno rež, kar dáje posebno dobro pičo. Naj boljše zemljo zahteva bob; druga sočiva je v tej zadevi manj zbirčna. Sadijo se ti sadeži meseca aprila; fižol pa še le meseca majnika, ker ga prezgodnjega rad pomladanski mraz pricverkne.

Ajda — ktera je dar srednje Azije — je prav pohleven sad, ker povsod rada raste, in ne potrebuje kaj posebnega oskerbovanja. Da ajda daje dobro kermo za čebele, je sploh znano, kakor tudi to, da ji veter o času cvetja in tudi mraz zeló škodujeta.

O podzemeljskih sadežih se je v obče govorilo, da se jim more globoko orati in gnojiti, zato pa pustijo tudi v toliko boljšem stanu njive za prihodnje poljnine. Izmed mnogih plemen repe, pese, krompirja in korenja hvalila se je zlasti sladkorna pesa, iz ktere delajo, kakor že imé pové, sladkor. Omenjalo se je za vsako teh rastlin, kako zemljišče ji je vgodno, koliko naj se jim gnoji, kdaj naj se sejejo ali pa sadijo, kako med rastjo oskerbljujejo in zrele spravljajo, vendar zavoljo obširnosti predmeta ne morem o vsaki reči posebej govoriti; le o krompirju, ki je eden pglavitniših sadežev naših krajev, naj povem, da se je priporočevalo, naj se sadijo celi krompirji, ali če so debelejši, naj se razkerhljajo na večje kose, da ima mlada rastlina v zemlji o kalitvi več živeža. (Tako sem omenjal tudi o pšeničnem semenu). Premajhne obrezke saditi — kakor je pri

treba, če se zemlja kaj spoka, da se špranje zopet dobro zadela. Turšica se potem pod zemljo spári (razkroji). V 6 do 8 tednih je parnica (Prozess) končana, turšica je skisana, in živina jo žrè, zmešeno s suho klačo, kaj rada, in je nek taka kerma za pitovno in vožno živino prav dobra in tečna piča. Ohrani se skisana turšica 1 do 2 leti. — Tudi repnik se baje dáje tako kisati.

nas po Gorenškem v mnogih krajih navadno — ni dobro. Priporočevalo se je tudi, naj se sadi zjutraj ali pa pod noč, in ako je mogoče, na oblačni dan. V misel se je jemala tudi krompirjeva bolezen, koja je bila že v pretečenem stoletji znana, pri nas pa se še le l. 1845. in 1846. prikazala. Ta bolezen izvira od nekake gobe, se pričinja na perji*), in se zavleče potem v steblica in v sad. Svarilo se je v zadevi krompirjeve bolezni zeló pred slabim semenom in pred bolnim sadikom.

V daljnih ukih prestopili smo na kermne rastline, ki so ali detelja, ali pa nji sorodne trave. V Avstriji sejejo deteljo še le od kakih 100 let sim. Posebno je bil za razširjenje te rastline vnet neki Hubart, zato ga je pa tudi cesar Jožef povzdignil v plemeniti stan z naslovom: vitez Kleefeld-ski. Detelje našteló se je 10 ali 11 plemen, in govorilo se je več ali manj bolj na drobno o njeni ponaši. Akoravno so vsa deteljna plemena zastran njih redivnih obstankov priporočila vredna, se je vendar posebno lucernki (domá iz Perzije) govorila gorka beseda, ker na dobri zemlji rodi po 10 in še več let. Zahtevajo pa kermne rastline vse od kraja globoko orano, dobro zrahljano, plevela prosto zemljišče. Skerbi naj se tudi, da se med semenom samim ne nahaja plevel; seje naj se prav gосто, in naj se po potrebi prignoji z mavcem, s hlevnim gnojem, z gnojnico itd. Mraz, móča, suša, miši, tudi polži so detelji škodljivi. Mišem v nekterih krajih pokladajo strupa, kar je pa zeló nevarno. Mišnice naj se rabijo v to. Zoper polže, ki tudi na deteljsčih veliko škode napravijo, v nekterih krajih potegnejo okoli deteljišča brazdo; po Češkem pa nasujejo žaganja okrog takih njiv, kjer se bojé tega merčesa.

Seče naj se detelja takrat, kedar začinja cveteti. O tem nam je g. docent navedel nek švicarski pregovor, ki se nam zdí tako originalen, da ga od besede do besede tu ponovimo, namreč: „Man muss das Futter mähen, so lange es einem noch wehe thut“, kar bi se po našem n. pr. reklo: Kosimo kermo, ko se nam je še škoda zdí! Ko se je dalje še priporočevalo, naj se detelja ne pusti na polju tako zeló posušiti, da bi se ji perjiče osipalo, se je potem govorilo še o nekem drugem načinu, deteljo kot dobro kermo pripraviti in rabiti. Pusti naj

*) Perje je imenoval gosp. docent kuhinjo, koja krompirju življenje pripravlja. Pis.

se namreč pokošena detelja na pol oveneti, potem naj se naloži na kup, naj se dobro stlači in s slamo zakrije. Detelja se spari, ter se začinja kaditi; pa kup naj se le pri miru pusti; v 6 ali 8 tednih se sme potem taka detelja že klásti, in jo živina nek prav rada jé. — Priporočale so se dalje kot zelena (presna) kerma še sočiva, tako n. p. grah, grahorica; dalje ajda, ogeršica, tudi bela gorušica. Zadnjič so se svetovale tudi še razne trave, ki se sejejo med deteljo, kar so tudi „Novice“ našim slovenskim gospodarjem že mnogokrat priporočevale. Te trave so zlasti za take kraje in zemljišča dobre, kjer se detelja sama preslabo obnaša.

(Dalje prih.)

XIX. splošni nemški učiteljski zbor.

Po poglobitviših čerticah spisal Fr. Govekar.

V torek 7. junija zvečer ob $\frac{1}{4}9$ je bilo predzborovanje; nadučitelj in okrajni šolski nadzornik Bobies iz Dunaja pozdravlja zbrane učitelje; potem predstavlja g. dr. Šulce-ta kot 21letnega sporočevalca pri splošnih nemških zborih. Dr. Šulce predlaga, da bi Bobiesa za predsednika predzboru izvolili, kar se tudi zgodi. Na to sporočevalec našteva, kaj naj bi se iz programa izpustilo, kaj pa naj se privzame za prihodnje tridnevno zborovanje. Vname se na to o tem živahna debata, ktere se je vdeleževalo več govornikov; na zadnje se zedinijo, ter določijo za prvi dan „semenišče učiteljsko“, drugi dan „verski nauk“ in za tretji dan pa „vprašanje o ženski izobraženosti“ in o „prevravnavi splošnega nemškega učiteljskega društva“.

Na to je bil za prvega predsednika splošnemu zboru enoglasno izvoljen Teodor Hoffmann iz Hamburga, za drugega Bobies in za tretjega Bertelt iz Draždan.

Pervi občni zbor 8. junija začel se je s petjem, s prekrasnim 132. psalmom, ktereга so izvrstno izpeljevali pevci Šubertove družbe. Bobies potem v imenu krajnega odbora zbor pozdravlja. Dalje spodbuja k vzajemnemu delovanju na blagor mladine, ter pristavlja, da v tem obziru ni razlike ne to stran, ne uno stran Litave, ne to, ne uno stran Mene. Konečno še željo izreka, da bi sklepi tega posvetovanja koristili domu in šoli!

Dunajski župan dr. Felder pozdravlja učitelje v imenu dunajskega mesta. V daljšem svojem pozdravu pravi, da izobraževanje ljudstva in mladine ne ločijo deželne meje.

Dr. žl. Czeditz pozdravlja zbor v imenu vlade. Omenja prenarredbe, ktere je avstrijska vlada na šolskem polju pričela; omenja skerbí presvitlega cesarja, vlade in deželnega zastopa za povzdigo ljudske omike. Dalje pravi, da bo vlada s paznim očesom opazovala delovanje tega zbora, ter da jej bodo njegovi sklepi velike važnosti.